

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2019. gada 10. septembrī

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs
Gunārs Kusiņš, tiesneši Aldis Laviņš un Jānis Neimanis,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk –
Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums
Nr. 109/2019),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Latvijas Soduzpildes kodeksa 49.² panta pirmo daļu (turpmāk –
apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk –
Satversme) 91. un 96. pantam un spēkā neesošu no (datums);

1.2. izprasīt no Rīgas Centrālcietuma rakstisku atbildi uz Pieteikuma
iesniedzēja iesniegumu par atļauju atvadīties no mirušās mātes un saņemto
atbildes kopiju nosūtīt Pieteikuma iesniedzējam;

1.3. piešķirt Pieteikuma iesniedzējam atlīdzinājumu – kompensāciju par
radītajiem pārdzīvojumiem un psihoemocionālo traumu 100 000 *euro* apmērā, kā
arī tiesības uz piecām diennaktīm atstāt ieslodzījuma vietu mātes kapavietas
apmeklēšanai, izsniedzot e-talonu visa veida sabiedriskajam transportam piecām
dienām un tēriņu naudu 200 *euro* apmērā.

2. Apstrīdētā norma noteic: “Notiesātais, kas sodu izcieš daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē, atklātajā cietumā vai audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, ar rakstveida iesniegumu brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam var lūgt atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju līdz piecām diennaktīm sakarā ar tuva radnieka nāvi vai smagu slimību, kas apdraud slimā dzīvību.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas kompetence ir noteikta Satversmes 85. pantā, kā arī Satversmes tiesas likuma 1. un 16. pantā.

Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. apakšpunktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. pantu Satversmes tiesai nav piekritīgs šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais prasījums tiesai lemt par pienākuma uzlikšanu Rīgas Centrālcietumam izsniegt Pieteikuma iesniedzējam rakstisku atbildi uz viņa iesniegumu, kā arī šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītie

prasījumi lemt par atlīdzinājuma piešķiršanu, tiesību piešķiršanu atstāt ieslodzījuma vietu un sociālās palīdzības sniegšanu.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējs informējis Satversmes tiesu, ka viņš izcieš sodu Rīgas Centrālcietumā slēgta cietuma vidējā režīma pakāpē. Apstrīdētā norma neparedz tiesības notiesātajiem, kas sodu izcieš slēgtajā cietumā, īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju saistībā ar tuva radnieka nāvi. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tiesībām apmeklēt tuva radnieka bēres ir jābūt nodrošinātām jebkuram notiesātajam neatkarīgi no tā, kurā cietumā vai soda izciešanas režīma pakāpē notiesātais izcieš sodu. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar viņam Satversmes 91. un 96. pantā noteiktās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma secināms, ka apstrīdētā norma paredz izņēmuma gadījumus, kad notiesātajiem ir tiesības īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju saistībā ar tuva radnieka nāvi. Tajā nav paredzētas tiesības īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju notiesātajiem, kas sodu izcieš slēgtajā cietumā. Tādējādi ir spēkā Latvijas Sodu izpildes kodeksa 41. panta pirmajā daļā minētais vispārējais notiesātā obligātas izolācijas un uzraudzības princips, bet apstrīdētā norma izņēmumu uz Pieteikuma iesniedzēju

neattiecina. Līdz ar to viņam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: “Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no brīža, kad iestājās apstākļi, kas var būt par pamatu apstrīdētās normas piemērošanai, proti, Pieteikuma iesniedzēja gadījumā – no viņa mātes nāves dienas, t.i., no (datums). Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2019. gada 21. augustā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība katrai prasījumā Satversmes tiesai norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējs Satversmes 91. pantā ietvēris divus savstarpēji cieši saistītus principus: vienlīdzības principu – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma principu – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punktu*). Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertais diskriminācijas aizliegums ir vienlīdzības principā ietverts palīgelements, kas noteiktās situācijās šo principu precizē un palīdz to piemērot (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu*). Diskriminācijas gadījumā atšķirīga attieksme ir balstīta uz noteiktiem aizliegtiem kritērijiem. Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība, reliģiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*).

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, pieteikumā jānorāda: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; 3) vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*).

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību samērīguma principam, pieteikumā jānorāda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 12. punktu*).

Savukārt, pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, pieteikumā papildus jāpamato, ka atšķirīgā attieksme ir balstīta uz noteiktiem aizliegtajiem kritērijiem.

Pieteikumā vien vispārīgi norādīts, ka atbilstoši Satversmes 91. pantam tiesībām apmeklēt tuva radnieka bēres ir jābūt nodrošinātām jebkuram notiesātajam neatkarīgi no tā, kādā cietumā vai soda izciešanas režīma pakāpē tas izcieš sodu. Šādas vispārīgas norādes nav atzīstamas par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē.

7.2. Pamatojot tiesību normas iespējamo neatbilstību Satversmes 96. pantam, pieteikumā ir jānorāda, vai apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums 1) ir noteikts ar likumu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai tas ir samērīgs. Proti, vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai – vai ar apstrīdēto normu var sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi; vai šāda rīcība ir nepieciešama – vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša – vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par

personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-30-01 12. un 15. punktu*).

Pieteikumā nav norādīts šāds pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 96. pantam. Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. un 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 109/2019).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kusiņš